

Consolidarea principiilor care asigură realizarea drepturilor copiilor în mediul digital

Strengthening the Principles that Ensure Realization of Children's Rights in the Digital Environment

LUIZA CRISTINA GAVRILESCU¹

Rezumat: Pentru asigurarea unei protecții adecvate a copiilor în spațiul digital, Comitetul pentru Drepturile Copilului a adoptat Comentariul general nr. 25 cu privire la drepturile copiilor în mediile digitale. Documentul adoptat reliefează importanța accesului copiilor la mediul digital în condiții de siguranță și echitate. Principalele obiective sunt: alfabetizarea digitală, protejarea vieții private și siguranța online. Măsurile propuse pentru realizarea drepturilor copilului în mediul digital au la bază respectarea unor principii fundamentale precum: nediscriminarea; interesul superior al copilului; dreptul la viață și dezvoltare; ascultarea opiniilor copiilor.

Cuvinte-cheie: interesul superior al copilului, mediul digital, nediscriminarea, libertatea de exprimare, protecția vieții private, incluziunea socială

Abstract: In order to ensure adequate protection of children in the digital space, the Committee on the Rights of the Child adopted General Comment no. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment. The adopted document highlights the importance of children's access to the digital environment in safe and fair conditions. The main objectives declared are: acquiring digital literacy, ensuring the respect for the right to privacy and restricted access to Children's personal data, guaranteeing safe and secure access to digital environment. The measures proposed for the realization of children's rights in the digital environment are based on the observance of fundamental principles such as: non-discrimination; best interests of the child; right to life and development; respect for the views of the child.

Keywords: the best interests of the child, the digital environment, non-discrimination, freedom of expression, protection of privacy, social inclusion

¹ Lector univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, email: luiza.gavrilescu@uaic.ro

Introducere

Mediul digital devine din ce în ce mai important în majoritatea aspectelor vieții copiilor, inclusiv în perioadele de criză, deoarece toate aspectele societății, inclusiv educația, serviciile guvernamentale și comerțul ajung să se bazeze treptat pe tehnologiile digitale. Acesta oferă noi oportunități pentru realizarea drepturilor copiilor, dar prezintă, de asemenea, riscurile încălcării sau abuzării acestora.

În prezentul Comentariu general², Comitetul explică modul în care Statele părți ar trebui să pună în aplicare Convenția ONU cu privire la drepturile copilului din anul 1989 în ceea ce privește mediul digital și oferă îndrumări cu privire la măsurile relevante în domeniul legislativ, al politicilor publice și de altă natură, pentru a asigura respectarea deplină a obligațiilor care le revin în temeiul Convenției și al Protocoalelor Opționale la aceasta, având în vedere oportunitățile, riscurile și provocările legate de promovarea, respectarea, protejarea și îndeplinirea tuturor drepturilor copiilor în mediul digital.

Dreptul la nediscriminare impune ca statele părți să se asigure că toți copiii au acces egal și efectiv la mediul digital în moduri semnificative pentru ei³. Statele părți ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru a evita excluziunea digitală. Aceasta cuprinde accesul gratuit și sigur pentru copii în locații publice anume dedicate și investiții în politici și programe care să sprijine accesul la tehnologiile digitale și utilizarea în cunoștință de cauză a acestora în cadrul instituțiilor educaționale, al comunităților și al locuințelor.

Copiii pot fi discriminați prin excluderea lor de la utilizarea tehnologiilor și serviciilor digitale sau prin primirea de mesaje pline de ură sau de tratament inechitabil prin utilizarea acestor tehnologii.

Comitetul invită statele părți să ia măsuri proactive pentru a preveni discriminarea pe diferite criterii, între care și a copiilor care solicită azil, a refugiaților și a copiilor migranți, a celor care se află în plasament, copiilor lipsiți de libertate și celor aflați în alte situații vulnerabile. Ar trebui luate măsuri specifice pentru a elimina decalajul digital pe teme de gen pentru fete și pentru a se asigura că se acordă o atenție deosebită accesului, alfabetizării digitale, vieții private și siguranței online.

² CRC/C/GC/25 aprobat în 2 martie 2021 și publicat: 24 martie 2021, traducerea în limba română fiind realizată de asociația VeDem Just, prin: - jurist, Gianina Clop; - judecător, Cristi Danileț.

³ Comentariul general nr. 9 (2006), paragrafele 37-38.

1. Importanța asigurării respectării interesului superior al copilului

Cu toate că inițial mediul digital nu a fost conceput pentru copii, în prezent joacă un rol semnificativ în viața lor. Statele părți ar trebui să se asigure că, în toate acțiunile privind furnizarea, reglementarea, proiectarea, gestionarea și utilizarea mediului digital, interesul superior al fiecărui copil este un aspect primordial.

Interesul superior al copilului este un concept dinamic care necesită o evaluare adecvată unui context specific⁴. Statele părți ar trebui să implice organismele naționale și locale care supraveghează respectarea drepturilor copiilor în astfel de acțiuni. Atunci când iau în considerare interesul superior al copilului, aceștia ar trebui să țină seama de toate drepturile copiilor, inclusiv de drepturile lor de a căuta, de a primi și de a transmite informații, de a fi protejați de vătămări și de a li se acorda atenția cuvenită și de a asigura transparența în evaluarea interesului superior al copilului și a criteriilor care au fost aplicate

Copiii au declarat că mediul digital le-a oferit oportunități esențiale pentru ca vocile lor să fie auzite în chestiunile care îi privesc⁵. Utilizarea tehnologiilor digitale poate contribui la realizarea dreptului copiilor de a participa la viața local, națională și internațională⁶. Statele părți ar trebui să promoveze conștientizarea și accesul copiilor la mijloacele digitale pentru a-și exprima opiniile și de a le oferi instruire și sprijin pentru a participa în mod egal cu adulții, în mod anonim, acolo unde este necesar, astfel încât aceștia să își susțină în mod eficient drepturile lor, în mod individual și în grup.

Atunci când elaborează acte legislative, politici publice, programe, servicii și instruire privind drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital, statele părți ar trebui să implice toți copiii, să le asculte nevoile și să acorde greutatea cuvenită opiniilor lor. Acestea ar trebui să se asigure că furnizorii de servicii digitale interacționează activ cu copiii, aplicând garanții adecvate și acordându-le atenția cuvenită atunci când dezvoltă produse și servicii.

Statele părți sunt încurajate să utilizeze mediul digital pentru a se consulta cu copiii cu privire la măsurile relevante la nivel legislativ, administrative și de altă natură și pentru a se asigura că opiniile lor sunt luate în considerare în mod serios și că participarea copiilor nu duce la o monitorizare nepotrivită sau la colectarea nejustificată a datelor încălcând dreptul lor la intimitate, libertatea de gândire și libertatea de opinie. Statele ar trebui să se asigure că procesele

⁴ Comentariul general nr. 14 (2013), para. 1

⁵ „Drepturile noastre într-o lume digitală”, raport de sinteză privind consultarea copiilor pentru prezentul comentariu general, paginile 14 și 22. Disponibil la <https://5rightsfoundation.com/uploads/Our%20Rights%20in%20a%20Digital%20World.pdf>. Toate trimiterile la opiniile copiilor se referă la acest raport.

⁶ Comentariul general nr. 14 (2013), paragrafele 89–91

consultative includ copiii care nu au acces la tehnologie sau nu au abilitățile necesare pentru a o utiliza.

2. Măsurile generale recomandate spre a fi puse în aplicare de către statele părți

Oportunitățile de realizare a drepturilor copiilor și de protecție a acestora în mediul digital necesită o gamă largă de măsuri legislative, administrative și de altă natură, incluzând măsuri de prevenție.

2.1. Strategii legislative

Statele părți ar trebui să prevadă, să adopte și să actualizeze legislația națională în conformitate cu standardele internaționale privind drepturile omului, pentru a se asigura că mediul digital este compatibil cu drepturile prevăzute în Convenția ONU privind drepturile copilului și în Protocoalele Opționale la aceasta. În contextul avansării tehnologice și al dezvoltării practicilor, legislația trebuie să rămână un aspect relevant. Evaluările cu privire la impactul asupra drepturilor copilului trebuie folosite pentru a încorpora drepturile copiilor în legislație, în alocările bugetare și în alte decizii administrative referitoare la mediul digital și să se promoveze utilizarea lor de către organismele publice și companiile legate de mediul digital.⁷

2.2. Politici naționale de protecție

Statele părți ar trebui să se asigure că politicile naționale privind drepturile copilului abordează în mod specific mediul digital și ar trebui să pună în aplicare reglementări, coduri industriale, standarde de proiectare și planuri de acțiune corespunzătoare, care să fie evaluate și actualizate în mod regulat⁸. Astfel de politici naționale ar trebui să vizeze să ofere copiilor posibilitatea de a beneficia de implicarea în mediul digital și să asigure accesul lor în siguranță la acesta.

Protecția online a copiilor ar trebui integrată în politicile naționale de protecție a copilului. Statele părți ar trebui, de asemenea, să răspundă nevoilor copiilor aflați în situații dezavantajoase sau care sunt vulnerabili, inclusiv prin furnizarea de informații pe înțelesul copiilor, care sunt, atunci când este necesar, traduse în limbile relevante ale minorităților.

Statele părți ar trebui să asigure funcționarea online a unor mecanisme eficiente de protecție a copilului și a unor politici de protecție, respectând, în

⁷ Comentariul general nr. 5 (2003), para. 45; Comentariul general nr. 14 (2013), para. 99; și Comentariul general nr. 16 (2013), paragrafele 78-81.

⁸ Un glosar terminologic este disponibil pe pagina web a Comitetului: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/1_Global/INT_CRC_I_NF_9314_E.pdf

același timp, celelalte drepturi ale copiilor, în toate mediile în care copiii accesează mediul digital, care include locuințe, așezăminte educaționale, net-cafenele, centre pentru tineret, biblioteci și așezăminte sanitare și de îngrijire alternativă.

Pentru a cuprinde toate aspectele presupuse de legătura dintre mediul digital și drepturile copiilor, statele părți ar trebui să identifice un organism guvernamental care să fie împuternicit să coordoneze politicile, linii directoare și programele referitoare la drepturile copiilor la nivelul administrației centrale și locale⁹. Un astfel de mecanism național de coordonare ar trebui să implice școlile și sectorul tehnologiei informației și comunicațiilor și să coopereze cu mediul de afaceri, societatea civilă, mediul academic și organizațiile pentru apărarea drepturilor copiilor în ceea ce privește mediul digital la nivel trans-sectorial (la nivel național, regional și local)¹⁰. Acesta ar trebui să se bazeze pe expertiza tehnologică și de altă natură, care este relevantă, în cadrul și în afara guvernului, după caz, și să fie evaluată în mod independent cu privire la îndeplinirea efectivă a obligațiilor sale.

2.3. Alocarea resurselor

Statele părți ar trebui să mobilizeze, să aloce și să utilizeze resurse publice pentru a pune în aplicare legislația, politicile publice și programele destinate a realiza pe deplin drepturile copiilor în mediul digital și pentru a îmbunătăți incluziunea digitală, care este necesară pentru a aborda impactul tot mai mare al mediului digital asupra vieții copiilor și pentru a promova egalitatea de acces la servicii și conectivitate, respectiv accesibilitatea acestora¹¹.

În cazul în care resursele sunt alocate din mediul de afaceri sau obținute prin cooperare internațională, statele părți ar trebui să se asigure că mandatul propriu, mobilizarea veniturilor, alocările bugetare și cheltuielile nu sunt afectate sau subminate de terți¹².

2.4. Colectarea datelor și analiza lor

Actualizarea regulată a datelor și analizarea lor periodică sunt esențiale pentru înțelegerea implicațiilor mediului digital pentru viața copiilor, evaluarea impactului acestuia asupra drepturilor acestora și evaluarea eficacității intervențiilor statului. Statele părți ar trebui să se asigure că activitatea de colectare a datelor solide și cuprinzătoare dispune de resurse adecvate și că se descompun datele în funcție de vârstă, sex, handicap, localizare geografică, origine etnică și națională și origine socio-economică. Aceste date și analize,

⁹ Comentariul general nr. 5 (2003), para. 37

¹⁰ *Ibidem*, paragrafele 27 și 39.

¹¹ Comentariul general nr. 19 (2016), para. 21

¹² *Idem*, para. 27 (b).

inclusiv cele efectuate cu și de către copii, ar trebui să influențeze legislația, politicile publice și practicile și ar trebui să fie disponibile în domeniul public¹³. Colectarea de date și analizele referitoare la viața digitală a copiilor trebuie să le respecte confidențialitatea și să îndeplinească cele mai înalte standarde etice.

2.5. Monitorizarea, diseminarea informațiilor, sensibilizarea și instruirea

Statele părți ar trebui să se asigure că mandatele instituțiilor naționale care se ocupă de drepturile omului și ale altor instituții independente corespunzătoare acoperă drepturile copiilor în mediul digital și că acestea sunt în măsură să primească, să investigheze și să soluționeze plângeri din partea copiilor și a reprezentanților acestora¹⁴. În cazul în care există organisme de supraveghere independente pentru a monitoriza activitățile legate de mediul digital, instituțiile naționale pentru drepturile omului ar trebui să colaboreze îndeaproape cu aceste organisme pentru a-și îndeplini în mod eficace mandatul privind drepturile copiilor¹⁵.

Statele părți ar trebui să se asigure că profesioniștii din sistemul de educație, de la toate nivelurile, beneficiază de formare inițială și continuă referitoare la mediul digital, pentru dezvoltarea cunoștințelor, abilităților și practicilor.

2.6. Cooperarea cu societatea civilă

Statele părți ar trebui să implice în mod sistematic societatea civilă, inclusiv grupurile conduse de copii și organizațiile neguvernamentale care lucrează în domeniul drepturilor copilului și cele care se ocupă de mediul digital, în dezvoltarea, punerea în aplicare, monitorizarea și evaluarea legilor, politicilor publice, planurilor și programelor referitoare la drepturile copilului. Acestea ar trebui, de asemenea, să se asigure că organizațiile societății civile sunt în măsură să își pună în aplicare activitățile legate de promovarea și protecția drepturilor copiilor în ceea ce privește mediul digital.

Statele părți ar trebui să ia măsuri, inclusiv prin dezvoltarea, monitorizarea, punerea în aplicare și evaluarea legislației, regulamentelor și politicilor publice, pentru a asigura respectarea de către companii a obligațiilor lor de a preveni utilizarea rețelelor sau a serviciilor online în moduri care cauzează sau contribuie la încălcări sau abuzuri ale drepturilor copiilor, inclusiv a drepturilor lor la viață privată și protecție, și pentru a oferi copiilor, părinților și îngrijitorilor remedii prompte și eficiente. De asemenea, acestea ar trebui să încurajeze companiile să furnizeze informații publice și consiliere accesibilă și rapidă pentru a sprijini activitățile digitale sigure și benefice pentru copii.

¹³ Comentariul general nr. 5 (2003), paragrafele 48 și 50

¹⁴ Comentariul general nr. 2 (2002), paragrafele 2 și 7

¹⁵ *Ibidem*, para. 7.

3. Protecția drepturilor și libertăților civile ale copiilor în mediul digital

3.1. Asigurarea accesului la informații

Mediul digital oferă copiilor o oportunitate unică de a-și realiza dreptul de acces la informații. În această privință, mediile de informare și comunicare, inclusiv conținutul digital și online, îndeplinesc o funcție importantă¹⁶. Statele părți ar trebui să se asigure că copiii au acces la informații în mediul digital și că exercitarea acestui drept este restricționată numai atunci când acestea este prevăzută de lege și sunt necesare în scopurile prevăzute la articolul 13 din Convenție.

Statele părți ar trebui să furnizeze și să sprijine crearea unui conținut digital adecvat vârstei copiilor, în conformitate cu capacitățile lor în evoluție, și să se asigure că copiii au acces la o mare diversitate de informații, inclusiv la informații deținute de organismele publice, despre cultură, sport, arte, sănătate, afaceri civile și politice și drepturile copiilor.

Statele părți ar trebui să încurajeze producerea și difuzarea unui astfel de conținut utilizând formate multiple și dintr-o multitudine de surse naționale și internaționale, inclusiv mass-media, radiodifuzori, muzee, biblioteci și organizații educaționale, științifice și culturale. Acestea ar trebui să depună eforturi în special pentru a spori furnizarea de conținut divers, accesibil și benefic pentru copiii cu dizabilități și copiii care aparțin grupurilor etnice, lingvistice, indigene și alte grupuri minoritare. Capacitatea de a accesa informații relevante, în limbile pe care copiii le înțeleg, poate avea un impact pozitiv semnificativ asupra egalității.¹⁷

Statele părți ar trebui să încurajeze furnizorii de servicii digitale utilizate de copii să aplice etichetarea concisă și inteligibilă a conținutului, de exemplu în ceea ce privește conținutul de încredere sau adecvat vârstei. Acestea ar trebui, de asemenea, să încurajeze furnizarea de îndrumări, formare, materiale educaționale și mecanisme de sesizare care să fie accesibile pentru copii, părinți și îngrijitori, educatori și grupuri profesionale relevante¹⁸. Sistemele bazate pe vârstă sau pe conținut concepute pentru a proteja copiii de conținutul nepotrivit pentru vârstă ar trebui să fie în concordanță cu principiul minimizării datelor.

¹⁶ Comentariu general nr. 7 (2005), para. 35 și Comentariul general nr. 20 (2016), para. 47

¹⁷ Comentariul general nr. 17 (2013), para. 46; și Comentariul general nr. 20 (2016), paragrafele 47-48

¹⁸ Comentariu general nr. 16 (2013), para. 19 și 59.

3.2. Libertatea de exprimare și protecția vieții private

Dreptul copiilor la libertatea de exprimare include libertatea de a căuta, de a primi și de a transmite informații și idei de orice fel, utilizând orice mijloace de informare la alegere. Copiii au raportat¹⁹ că mediul digital a oferit un domeniu de aplicare semnificativ pentru ași exprima ideile, opiniile și viziunile politice

Pentru copiii defavorizați sau vulnerabili, interacțiunea - facilitată de tehnologie - cu alte persoane care își împărtășesc experiențele îi poate ajuta să se exprime. Copiilor trebuie să li se respecte libertatea de gândire, conștiință și religie.

Datele cu caracter personal ale copiilor ar trebui să fie accesibile numai autorităților, organizațiilor și persoanelor desemnate în temeiul legii pentru a le prelucra în conformitate cu garanții adecvate, cum ar fi audit periodic și măsurile de responsabilizare.²⁰ Datele copiilor colectate în scopuri definite, în orice cadru, inclusiv cazierile judiciare digitalizate, ar trebui protejate și destinate exclusive acestor scopuri și nu ar trebui păstrate în mod ilegal ori inutil sau să fie utilizate în alte scopuri. În cazul în care informațiile sunt furnizate într-un singur cadru și ar putea aduce beneficii în mod legitim copilului prin utilizarea lor într-un alt cadru, de exemplu, date introduse în sistemul de învățământ primar și folosite în sistemul de învățământ terțiar, utilizarea acestor date ar trebui să fie transparentă, responsabilă și condiționată de consimțământul copilului, al părintelui sau al îngrijitorului, după caz.

Pe măsură ce mediile frecventate de copii asigură „conectarea” acestora, prin utilizarea senzorilor integrați conectați la sisteme automate, statele părți ar trebui să se asigure că produsele și serviciile care contribuie la astfel de medii sunt supuse unei protecții sănătoase a datelor și altor reglementări și standarde de confidențialitate. Aceasta include mediile publice, cum ar fi străzile, școlile, bibliotecile, locurile de sport și de divertisment și spațiile de afaceri, inclusiv magazinele și cinematografele, precum și casa.

Mediul digital prezintă probleme speciale pentru părinți și îngrijitori în ceea ce privește respectarea dreptului copiilor la viață privată. Tehnologiile care monitorizează activitățile online din motive de siguranță, ar fi dispozitivele și serviciile de urmărire, dacă nu sunt implementate cu atenție, pot împiedica un copil să acceseze o linie telefonică de asistență. sau să caute informații sensibile. Statele părți ar trebui să consilieze copiii, părinții și îngrijitorii și publicul cu privire la importanța dreptului copilului la viață privată și cu privire la modul în care propriile practici pot amenința acest drept. De asemenea, aceștia ar trebui să fie informați cu privire la practicile prin care pot respecta și proteja viața privată a copiilor în raport cu mediul digital, menținându-i în același timp în siguranță. Monitorizarea activității digitale din partea părinților și a îngrijitorilor

¹⁹ „Drepturile noastre într-o lume digitală”, p. 16.

²⁰ Comitetul pentru Drepturile Copilului, Comentariul general nr. 20 (2016), para. 46.

ar trebui să fie proporțională și în conformitate cu capacitățile în evoluție ale copilului.

Furnizorii de servicii de prevenire sau consiliere pentru copiii din mediul digital ar trebui să fie scutiți de orice cerință pentru ca un copil utilizator să obțină consimțământul părinților pentru a avea acces la astfel de servicii²¹. Astfel de servicii ar trebui să fie supuse unor standarde înalte de confidențialitate și de protecție a copilului.

3.3. Înregistrarea nașterii și dreptul la identitate

Statele părți ar trebui să promoveze utilizarea sistemelor de identificare digitală care să permită tuturor nou-născuților să aibă nașterea înregistrată și recunoscută oficial de către autoritățile naționale, pentru a facilita accesul la servicii, inclusiv la cele de sănătate, educație și ajutor social. Lipsa înregistrării nașterii facilitează încălcarea drepturilor copiilor prevăzute de Convenție și de Protocoalele Opționale la aceasta. Statele părți ar trebui să utilizeze tehnologii actualizate, inclusiv unități mobile de înregistrare, pentru a asigura accesul la înregistrarea nașterilor, în special pentru copiii din teritoriile izolate, copiii refugiați și migranți, copiii aflați în situații de risc și de marginalizare, și care să cuprindă și copiii născuți înainte de introducerea sistemelor de identificare digitală.

Pentru ca astfel de sisteme să fie în beneficiul copiilor, Statele ar trebui să desfășoare campanii de sensibilizare, să instituie mecanisme de monitorizare, să promoveze implicarea comunității și să asigure o coordonare eficace între diferiții actori, inclusiv ofițeri de stare civilă, judecători, notari, funcționari din domeniul sănătății și al agențiilor de protecție a copilului. Acestea ar trebui, de asemenea, să se asigure că există un cadru solid privind confidențialitatea și protecția datelor.

4. Protecția copiilor de violența din mediul digital

Statele părți ar trebui să ia măsuri legislative și administrative pentru a proteja copiii de violența din mediul digital, inclusiv revederea, actualizarea și punerea în aplicare periodică a unor solide cadre legislative, de reglementare și instituționale care protejează copiii împotriva riscurilor cunoscute, dar și a celor neprevăzute, ale tuturor formelor de violență în mediul digital. Printre aceste riscuri se numără violența fizică sau psihică, vătămarea sau abuzul, neglijarea sau maltratarea, exploatarea și abuzul, inclusiv exploatarea sexuală și abuzul sexual, traficul de copii, violența bazată pe gen, agresiunea cibernetică, atacurile cibernetice și războiul informațional. Statele părți ar trebui să pună în aplicare

²¹ Comentariul general nr. 20 (2016), para. 60

măsuri de siguranță și de protecție în conformitate cu capacitățile în evoluție ale copiilor

Mediul digital poate deschide noi modalități pentru grupurile nestatale, inclusiv grupurile armate cunoscute ca teroriste sau de extremă violență, de a recruta și exploata copii pentru a se angaja sau a participa la violențe. Statele părți ar trebui să se asigure că legislația interzice recrutarea copiilor de către grupuri teroriste sau de extremă violență. Copiii acuzați de infracțiuni în acest context ar trebui tratați în primul rând ca victime, dar, dacă sunt acuzați, ar trebui să se aplice regulile de justiție pentru minori.

5. Mediul familial și îngrijirea alternativă

5.1. Sprijinirea și îndrumarea părinților și a îngrijitorilor în privința mediului digital

Mulți părinți și îngrijitori au nevoie de sprijin pentru a dezvolta capacitatea de înțelegere tehnologică și abilitățile necesare pentru a asista copiii în ceea ce privește mediul digital. Statele părți ar trebui să se asigure că părinții și îngrijitorii au oportunități de a dobândi cunoștințe digitale, de a învăța cum tehnologia poate sprijini drepturile copiilor și de a recunoaște un copil care este victima unei vătămări online și să reacționeze în mod corespunzător. O atenție deosebită trebuie acordată părinților și îngrijitorilor copiilor aflați în situații dezavantajate sau vulnerabile.

În sprijinirea și îndrumarea părinților și a îngrijitorilor în ceea ce privește mediul digital, Statele părți ar trebui să promoveze conștientizarea pentru a respecta autonomia crescândă a copiilor și nevoia de confidențialitate, în conformitate cu capacitățile lor în evoluție. Statele părți ar trebui să ia în considerare faptul că adesea copiii îmbrățișează și experimentează oportunități digitale și se pot confrunța cu riscuri, chiar la o vârstă mai mică decât pot anticipa părinții și îngrijitorii. Unii copii au declarat că doresc mai mult sprijin și încurajare în activitățile lor digitale, în special în cazul în care au perceput abordarea părinților și a îngrijitorilor ca fiind punitive, prea restrictive sau neadaptate la capacitățile lor în evoluție.²²

Statele părți ar trebui să țină seama de faptul că sprijinul și îndrumarea oferite părinților și îngrijitorilor ar trebui să se bazeze pe înțelegerea specificității și unicității relațiilor părinte-copil. O astfel de îndrumare ar trebui să sprijine părinții în menținerea unui echilibru adecvat între, pe de o parte, protecția copilului și autonomia sa în dezvoltare, bazată pe empatie și respect reciproc, pe de altă parte interdicțiile sau controlul din partea lor. Pentru a ajuta părinții și îngrijitorii să mențină un echilibru între responsabilitățile părintești și drepturile copilului, ar trebui ca interesul superior al copilului și luarea în considerare a

²² „Drepturile noastre într-o lume digitală”, p. 30.

capacităților în evoluție ale copilului să constituie principii directoare. Îndrumările către părinți și îngrijitori ar trebui să încurajeze activitățile sociale, creative și de învățare ale copiilor în mediul digital, dar să sublinieze faptul că utilizarea tehnologiilor digitale nu ar trebui să înlocuiască interacțiunile directe între copii înșiși, respectiv între copii și părinți sau îngrijitori.

5.2. Măsuri pentru a spori incluziunea digitală a copiilor separați de familie

Este important pentru copiii separați de familiile lor să aibă acces la tehnologii digitale²³. Dovezile au arătat că tehnologiile digitale sunt benefice pentru menținerea relațiilor de familie, de exemplu, în cazurile de separare a părinților, atunci când copiii sunt plasați în îngrijire alternativă, în scopul stabilirii relațiilor dintre copii și viitorii părinți adoptivi și în reunirea copiilor cu familiile lor în situații de criză umanitară. Prin urmare, în contextul familiilor separate, statele părți ar trebui să sprijine accesul copiilor și al părinților lor la servicii digitale, pentru îngrijitori sau alte persoane relevante, ținând seama de siguranța și interesul superior al copilului.

Măsurile luate pentru a spori incluziunea digitală ar trebui să fie echilibrate de necesitatea de a proteja copiii în cazurile în care pot fi puși în pericol de părinții sau alți membri ai familiei sau îngrijitori, prezenți fizic sau aflați la distanță. Statele părți ar trebui să considere că astfel de riscuri pot fi activate prin proiectarea și utilizarea tehnologiilor digitale, de exemplu, prin dezvăluirea locației copilului către un potențial agresor. Ca urmare a recunoașterii acestor riscuri, Statele ar trebui să solicite o abordare care să integreze încă din faza de proiectare siguranța și protecția vieții private și să se asigure că părinții și îngrijitorii sunt pe deplin conștienți de riscurile și strategiile disponibile pentru sprijinirea și protejarea copiilor²⁴.

6. Garantarea dreptului la educație în mediu digital

6.1. Crearea infrastructurii pentru activități educative în mediul digital

Mediul digital poate permite și îmbunătăți în mare măsură accesul copiilor la o educație incluzivă de înaltă calitate, inclusiv resurse fiabile pentru învățarea

²³ Comentariul general nr. 21 (2017), para. 35

²⁴ În acest sens am formulat prezentele propuneri legislative prin comunicarea „Măsuri proactive pentru asigurarea egalității de șanse a copiilor aflați în situații vulnerabile în vederea incluziunii sociale și alfabetizării digitale” susținută în cadrul Conferinței Naționale YOUTALKS – “Protecția copilului după 30 de ani de democrație”, organizată de Asociația YouHub Association România și Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în parteneriat cu Universitatea de Vest din Timișoara, desfășurată în 24-26 mai 2021.

formală, non-formală, informală, în perechi și pentru auto-educație. Utilizarea tehnologiilor digitale poate consolida, de asemenea, implicarea între profesor și elev și între cursanți. Copiii au subliniat importanța tehnologiilor digitale în îmbunătățirea accesului acestora la educație și în sprijinirea învățării și participării acestora la activități extra-curriculare.²⁵

Statele părți ar trebui să sprijine instituțiile educaționale și culturale cum ar fi arhivele, bibliotecile și muzeele, pentru a permite accesul copiilor la diverse resurse digitale și interactive de învățare, inclusiv resurse indigene, și resurse în limbile pe care copiii le înțeleg. Aceste resurse și alte resurse valoroase pot sprijini implicarea copiilor cu propriile practici creative, civice și culturale și le pot permite să învețe despre cele ale altora²⁶. Statele părți ar trebui să consolideze oportunitățile copiilor de învățare online și pe tot parcursul vieții.

Statele părți ar trebui să investească în mod echitabil în infrastructura tehnologică în școli și în alte medii de învățare, asigurând disponibilitatea și accesibilitatea unui număr suficient de computere, banda largă de înaltă calitate și de mare viteză de internet și o sursă stabilă de energie electrică, formarea profesorilor privind utilizarea tehnologiilor educaționale digitale, accesibilitatea și întreținerea în timp util a tehnologiilor școlare. Acestea ar trebui, de asemenea, să sprijine crearea și diseminarea diverselor resurse educaționale digitale de bună calitate în limbile pe care copiii le înțeleg și să se asigure că inegalitățile existente nu sunt exacerbate, cum ar fi cele cu care se confruntă fetele. Statele părți ar trebui să se asigure că utilizarea tehnologiilor digitale nu subminează educația cu prezenta fizică a persoanelor și este justificată în scopuri educaționale.

Pentru copiii care nu sunt prezenți fizic la școală sau pentru cei care locuiesc în zone îndepărtate ori sunt în situații defavorizate sau vulnerabile, tehnologiile educaționale digitale pot permite învățarea la distanță sau mobilă²⁷. Statele părți ar trebui să se asigure că există o infrastructură adecvată pentru a permite accesul tuturor copiilor la utilitățile de bază necesare pentru învățarea la distanță, inclusiv accesul la dispozitive, electricitate, conectivitate, materiale educaționale și sprijin profesional. Acestea ar trebui, de asemenea, să se asigure că școlile dispun de resurse suficiente pentru a oferi părinților și îngrijitorilor îndrumări privind învățarea la distanță la domiciliu și că produsele și serviciile educaționale digitale nu creează sau nu exacerbează inechitățile în ceea ce privește accesul copiilor la servicii educaționale în persoană.

²⁵ „Drepturile noastre într-o lume digitală”, pp. 14, 16 și 30.

²⁶ Comentariul general nr. 17 (2013), para. 10.

²⁷ Recomandarea generală comună nr. 31 a Comitetului pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor/Comentariul general nr. 18 al Comitetului pentru Drepturile copilului (2019), para. 64; și Comitetul pentru Drepturile Copilului, Comentariul general nr. 11 (2009), para. 61; și Comentariul general nr. 21 (2017), para. 55

6.2. Atingerea unor standardele pentru tehnologiile educaționale

Statele părți ar trebui să elaboreze politici, standarde și îndrumări – care să fie bazate pe studii științifice - pentru școli și alte organisme relevante responsabile cu procurarea și utilizarea tehnologiilor și materialelor educaționale pentru a spori furnizarea de beneficii educaționale valoroase. Standardele pentru tehnologiile educaționale digitale ar trebui să garanteze că utilizarea acestor tehnologii este etică și adecvată în scopuri educaționale și nu expune copiii la violență, discriminare, utilizare abuzivă a datelor lor cu caracter personal, exploatare comercială sau alte încălcări ale drepturilor lor, cum ar fi utilizarea tehnologiilor digitale pentru a documenta activitatea unui copil și a o împărtăși cu părinții sau îngrijitorii fără cunoștința sau consimțământul copilului.

Statele părți ar trebui să se asigure că educația digitală este predată în școli, ca parte a programelor de învățământ de bază, începând cu nivelul preșcolar și continuând pe parcursul celorlalți ani școlari, și că astfel de tehnici de predare sunt evaluate pe baza rezultatelor lor²⁸. Programa de învățământ ar trebui să includă cunoștințele și competențele necesare pentru a gestiona în siguranță o gamă largă de instrumente și resurse digitale, inclusiv cele legate de conținut, creație, colaborare, participare, socializare și implicare civică.

Curricula trebuie să includă, de asemenea, înțelegerea critică, îndrumări privind modul de a găsi surse de informații de încredere și de identificare a dezinformării și a altor forme de conținut părtinitor sau fals, inclusiv cu privire la aspectele legate de sănătatea sexuală și reproductivă, drepturile omului, inclusiv drepturile copilului în mediul digital, precum și formele disponibile de sprijin și de remediere. Acestea ar trebui să promoveze sensibilizarea copiilor cu privire la posibilele consecințe negative ale expunerii la riscuri legate de conținut, contact, comportament și contract, inclusiv agresiunea cibernetică, traficul, exploatarea sexuală și abuzul sexual, și alte forme de violență, precum și strategiile privind modalitățile de comportament pentru a reduce vătămările și strategiile de protejare a datelor lor cu caracter personal și a altor date, și de consolidare a abilităților sociale și emoționale și de adaptare a copiilor.

Este din ce în ce mai important pentru copii să înțeleagă mediul digital, inclusiv infrastructura acestuia, practicile de afaceri, strategiile convingătoare și utilizarea prelucrării automatizate și a datelor cu caracter personal și a supravegherii, precum și posibilele efecte negative ale digitalizării asupra societăților. Profesorii, în special cei care desfășoară activități de educație digitală și de educație sexuală și privind sănătatea reproducerii, ar trebui să fie instruiți cu privire la garanțiile legate de mediul digital.

²⁸ Comentariul general nr. 20 (2016), para. 47

7. Protecția specială a copiilor aflați în situații vulnerabile

Mediul digital poate oferi copiilor care trăiesc în situații vulnerabile, inclusiv copiilor aflați în conflicte armate, strămutaților, migranților, care solicită azil și refugiaților, copiilor neînsoțiți, copiilor străzilor și copiilor afectați de dezastre naturale, accesul la informații care salvează vieți, care sunt vitale pentru protecția lor. Mediul digital le poate permite, de asemenea, să mențină contactul cu familiile lor, să le permită accesul la educație, sănătate și alte servicii de bază și să le permită să obțină hrană și adăpost în condiții de siguranță. Statele părți ar trebui să asigure accesul sigur, privat și benefic al acestor copii la mediul digital și să îi protejeze de toate formele de violență, exploatare și abuz.

Statele părți ar trebui să se asigure că copiii nu sunt recrutați sau utilizați în conflicte, inclusiv conflicte armate, prin intermediul mediului digital. Aceasta include prevenirea, incriminarea și sancționarea diverselor forme de solicitare și câștigarea încrederii copiilor facilitate de tehnologie, de exemplu, prin utilizarea platformelor de rețele sociale sau a serviciilor de chat în jocurile online.

Natura transfrontalieră și transnațională a mediului digital necesită o cooperare internațională și regională puternică, pentru a se asigura că toate părțile interesate, inclusiv statele, companiile și alți actori respectă, protejează și realizează în mod eficient drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital. Prin urmare, este esențial ca, în ceea ce privește mediul digital, Statele părți să coopereze bilateral și multilateral cu organizațiile neguvernamentale naționale și internaționale, cu agențiile Organizației Națiunilor Unite, cu companiile și organizațiile specializate în protecția copilului și drepturile omului.

Statele părți ar trebui să promoveze și să contribuie la schimbul internațional și regional de expertiză și de bune practici și să instituie și să promoveze consolidarea capacităților, resurse, standarde, reglementări și protecții dincolo de frontierele naționale, care să permită realizarea drepturilor copiilor în mediul digital de către toate statele. Acestea ar trebui să încurajeze formularea unei definiții comune a ceea ce constituie o CRC/C/GC/25 22 infracțiune în mediul digital, asistența judiciară reciprocă și colectarea și împărtășirea în comun a probelor.

Statele părți ar trebui să se asigure că prezentul Comentariu general este difuzat pe scară largă, inclusiv prin utilizarea tehnologiilor digitale, tuturor părților interesate relevante, în special parlamentelor și autorităților guvernamentale, inclusiv celor responsabili de transformarea digitală transversală și sectorială, precum și membrilor sistemului judiciar, companiilor, mass-mediei, societății civile și publicului larg, educatorilor și copiilor și este pus la dispoziție în mai multe formate și limbi, inclusiv versiunile adecvate vârstei.

Concluzii

În contextul pandemic actual, procesul de digitalizare a cunoscut o dezvoltare accelerată. Drepturile fiecărui copil trebuie respectate, protejate și realizate în mediul digital. Inovațiile în domeniul tehnologiilor digitale afectează viața copiilor și drepturile acestora în moduri ample și interdependente, chiar și în cazul în care copiii nu accesează ei înșiși internetul.

Accesul semnificativ la tehnologiile digitale poate sprijini copiii să realizeze întreaga gamă a drepturilor lor civile, politice, culturale, economice și sociale. Cu toate acestea, dacă nu este realizată incluziunea digitală, este posibil să se accentueze inegalitățile existente sau să apară altele noi. Educația digitală trebuie predată în școli, ca parte a programelor de învățământ de bază, începând cu nivelul preșcolar și continuând pe parcursul celorlalți ani școlari. Copiii trebuie să se bucure de acces la informații în condiții de respectare a datelor lor personale. Ca o expresie a respectului acordat vieții lor private, copii nu trebuie supravegheați din ce grupuri virtuale fac parte. În virtutea respectării interesului superior al copilului, copiii separați de unul sau de ambii părinți trebuie să aibă posibilitatea să țină legătura cu aceștia prin mediul digital.

